

A magyar állam kiszáll tenger fájdalma ellen

(A szlovén karikatúraaffér)

Nagykövet a minden határán
Megáll az ész. A magyar kormány karikatúrák ellen küzd. Közel-keleti és keleti kényurak, vazallusaik gondolják néha, persze rendszerint tévesen, hogy saját kisebb-nagyobb szemétdombjukon túl is rendszabályokat, tilalomfákat állíthatnak a szabad sajtó működése elé. Ezek olykor még azzal is bepróbálkoznak, hogy külföldi kormányokkal védessék régen hiányzó becsületüket az elemző újságíróktól, csúfolódó karikaturistáktól, mérges publicistáktól. Napok óta dörzsölöm a szememet, mert nem hiszem, amit látok. Mégis, hol élünk, mára mivé lett Deák Ferenc, Vörösmarty, Petőfi, Eötvös József, Ady Endre, Bibó István országa? – kérdezzük néhányan egyre riadtabban. A kögazdász végzettségű Szilágyiné Bátorfi Edit nagykövet szerint a *Mladina* című szlovén lap „minden határt átlépett”, amikor Orbán Viktorról karikatúrát merészelt közölni (ám az erről szóló megnyilvánulások sem a régi, sem pedig az új ellenzék ingerküszöbét nem érték el). Nem tudjuk, miféle határookra gondolt a prágai diplomával rendelkező nagykövet asszony, de tudnia kellene, hogy kormányoknak, külképviseléseknek, nagyköveteknek más országokban (is) szigorúan tilos korlátozó szándékkal a sajtó szabadsága körül sertepertélniük. Amúgy pedig, függetlenül a nagykövet asszony gyakorlati tréfáitól és komoly-

kodásaitól, a kifogásolt karikatúra bőven az alkotmányosan védett közlések, azaz a sajtószabadság határain belül maradt. Kicsodája lehet Szilágyiné Bátorfi Editnek Orbán Viktor? – kérdezhetné valaki nem kevés joggal. Mintha ugyan szemérmes mimózavirágot vagy gyöngye violát védelmezne, nem pedig a sajtó tulajdonosait és munkásait háziasító, éppenséggel mások szabadságára törő mákvirágot.

Szilágyinének ebben a kártyapartiban, nagykövetként, fájdalom, nem osztottak lapot. Valójában, persze, a nagykövet döntéséről szóló, annak motívumait firtató kérdésem a NER logikájában hamis. A nagykövetet nem azért tartják, hogy gondolkodjon, és különösen nem azért, hogy bármiben döntsön. A magyar állam darab ideje egyetlen akarat, egyetlen személy szolgálatába szegődött. Nem csupán az inkriminált karikatúra, a történet középpontjában is egyetlen személy áll: Orbán Viktor. Minden, ami itt történik, az ő testet öltött óhaja, ennek következtében személyes felelőssége is; a történetek kiváltó oka vagy egyedi utasítása vagy pedig általános rendelkezése. Ha ritkán valami másként esik meg, annak azonnal láthatók a következményei. Mesélhetnek erről azok a NER-arcok, akik az elmúlt évek alatt szépen eltűnedeztek a láthatóságból.

A magyar külképviseltek tollforgató diplomatái hosszabb ideje munkáslevelezőként kacagtatják a Magyarországgal foglalkozó újságok olvasóit, de ez most más, ez szintlépés, mert a magyar diplomácia most már nem tényállítást és véleményt, hanem karikatúrát vitat, és diplomáciai jegyzéket nyújt át. Sejttem én, mely mondat motozott volt a miniszterelnöki fejben, mielőtt a felsőbb óhajt teljesítve Szilágyiné levelét megírta, jegyzékét elküldte. Ez: „Akkor nemesb-e a lélek, ha túri balsorsa minden nyúgét s nyilaít, vagy ha kiszáll tenger fájdalom ellen, s fegyvert ragadva véget vet neki?” A nemes léleknek, emlékeztessük azért őt erre –, hiszen már jó ideje nem királyfi, nem polgár, hanem állama első embere –, jog szerint miniszterelnökként a gúny nyilaiból is sokkal többet kell eltűrnie, mint akárki közembernek. A lélek rosszul döntött, a nagykövetek ilyenmire egyáltalán nem használhatók. Viszont ha nem ismeri az ilyen ügyekre irányadó strasbourgi, európai vagy éppen amerikai joganyagot, akkor OV, amikor a firkászok bárhol tiszteletlenül rajzolnak, írnak, beszélnek róla, nyugodtan elballaghat (vagy elküldheti ügyvédjét) a ljubljanaí, berlini, párizsi, washingtoni stb. bíróságokra, midőn magasztos személyét (magánéleti) jogaiban éppen sértve érzi. Ez az út nyitva áll előtte. De, a neveltségessé válás kockázata nélkül, a nagykövetét bizony nem küldheti rá egyik újságra sem.

A hatalmasok bírálói

Mára – habár még mindig akadnak néhányan, akik talán erkölcsi megfontolásokból, kalandvágyból itthon a hatalmasokkal csúfolódní meré-

szelnek –, szögezzük le, Magyarországon szoros korlátok közé szorult a szabad sajtó. Mégis, vajon elképzelhető-e, hogy az *Index*, a *HVG* vagy a *Népszava* megrendszabályozását követelné az ott megjelent kép, írás miatt valamely európai állam, akár még az orosz vagy a belorusz is? Képtelen gondolat, ugye? Mi viszont időközben megszoktuk a megszokhatatlant, az illiberális állam a neki nem tetsző médiumot nem éppen betiltja – ezt egyelőre még nem meri (vagy, ami ugyanaz, inkább nem tudja?) megtenni –, hanem kerülő úton, eltünteti: például elveszi a frekvenciáját, strómanjával felvásároltatja, megszüntetteti vagy, hogy a legfrissebb esetet említsem, ha a *HVG* címlapján egyszer csillagként feltündöklík Rogán Cecília, akkor a Mahir néven működő, Mészáros Lőrinc birodalmához tartozó ún. magáncég a lap kiadójával kötött, a kiadó szerint nem felbontható szerződését rögtön felbontja. Külföldön azonban más a helyzet, ott ez sajnos nem megy, ott a NER – elárulva ezzel, mit gondol valójában a szabadságról –, immár nyers elnyomást követelve kiáltozik.

A magyar nagykövet tehát a nem cáfolt hírek szerint nemcsak olvasói levélben tiltakozott, hanem diplomáciai jegyzéket is átadott a szlovén külügyminiszternek, amelyben kéri a szlovén kormányt, hogy a jövőben akadályozza meg, hogy hasonló eset történhessen. Jó lenne tudni, mégis milyen cselekedetet vár el a magyar a szlovén kormánytól: váltsa le a főszerkesztőt, vagy csak fejmosás céljából hívassa be a tájékoztatási hivatalba? Mit még? És vajon nem sunyog a szavak között még az is, hogy itt a részben a Szlovénia légvédelmét is ellátó nagy (és hatalmas) Magyar-

ország leckézteti a kicsiny Szlovéniát? Mert Magyarország az első? A *Mladina* mindenesetre úgy tudja, hogy a szlovén kormány határozottan megvédte a sajtószabadságot, a szlovén újságíró-szövetség szerint pedig a magyar kormány nyomásgyakorlása „azokra az időkre és politikai rendszerekre emlékeztet, melyeket Kelet-Közép-Európának már harminc éve maga mögött kellett volna hagynia”.

De a legkeményebb választ magának a karikatúra szerzőjének önkritikusra álcázott, ún. bocsánatkérő közleménye jelentette:

„Az ön által küldött levél után mélyen magamba néztem, és felismertem, hogy hibáztam. Tudom, hogy ami történt, nem lehet semmissé tenni, de hadd hozzak fel néhány érvet védekezésképp, hiszen én is csak a körülmények ártatlan áldozata vagyok. Hadd mutassak rá a történet igazi bűnöseire.

Első helyen áll természetesen az a kommunista oktatási rendszer, ami agymosást végzett rajtam, és megtörte a nemzet- és vallástudatomat. Bűnösök még a lap főnökei és szerkesztői, akiket jobban kéne figyelni és időben megállítani, hiszen tudják, hogy én milyen felelőtlen és naiv vagyok politikai kérdésekben, meg hát mindenről elhiszem, hogy az úgy van, ahogy. És végül, de nem utolsósorban, bűnös a mi elnéző igazságszolgáltatásunk, ami nem bünteti az ennyire kirívó társadalmi szabálytalanságokat.”

Szabad bírálni

Akinek van fogalma a szólás, a sajtó, a média szabadságáról, ha a sajtószabadságról beszél, biztosan nem kezd el mondatot azzal, hogy „Szerintem valóban nem ízléses...”

„Távol áll ugyan az én erkölcsi világomtól...”

„Személyes meggyőződésemet ugyan sérti...”, ugyanis a sajtószabadság politikai értelmében nem ízlések és pofonok kérdéséről, hanem a közhatalmat és képviselőit illető bírálat szabadságáról, és az ezzel járó kellemetlenségek kötelező eltéréséről szól.

Hol is vannak a sajtó, a szabad szólás határai? „Mi soha nem vetemednénk arra, hogy elhallgattassuk

azokat, akik nem értenek egyet velünk.”¹ Szép mondat ez, erényes, kedvünkre való és erényes lenne, ha nem volna hazug.

Valóban, a sajtószabadság ugyan nem abszolút korlátozhatatlan szabadságjog, de a magyar alkotmánybíráóság ítélkezési gyakorlata szerint is csak kivételesen, csak a legkritikább esetekben korlátozható. A Deák Ferencnek minden bizonnyal tévesen tulajdonított tömör megfogalmazása jelzi a feltétel nélkül követendő igénypontot: Hazudni nem szabad.²

¹ Ezt Orbán Viktor 2018. szeptember 11-én Strasbourgban, a Sargentini-jelentés vitájában mondta.

² Számos szakirodalmi forrás is így idézi Deákot „Ha tőlem függene, a sajtótörvénynek csak egy paragrafusa volna: hazudni nem szabad.” (Deák, állítólag: 1848) Tudtommal nincs pontos forrás. Akár személyes beszélgetésben

Kossuth viszont tényleg mondta, hogy „...egy constitutionalis országban, hol az uralkodó nem önkény, hanem csak élő törvények szerint uralkodhatik, a sajtó szabadságában inkább támaszra mint ellen-ségre talál a kormány; mert egy constitutionalis kormány csak úgy lehet erős, állandó és biztos, ha célzásaiában a népnek közakarattját, közkívánattját követi, ezt azonban a sajtó szabadsága nélkül a kormány tudni és esmérni soha sem fogja, s mintegy örökös ködbe borítva, alattvalóit nem látva, véleményeket nem sejdítve, óhajtaikat nem esmérve, gyakran a legbecsületesebb, leg-tisztább igyekezettel is alattvalóira szerencsétlenséget áraszt s trónu-sának oszlopait ingadozásba hozza. Nincs veszedelmesebb dolog, mint a kormányt s annak tagjait oly ma-gas régióba helyeztetni, hogy oda a nép szabad szava fel ne juthasson, – a mely pillanatban egyes szemé-lyek bálványai kezdenek lenni az uralkodók, megszűnnek a népnek kedveltjei lenni. Ha valamely kor-mányszék a sajtószabadságot eltörli, cselekedeteit a közönséges ítélet alá ereszteti fél, s a ki ettől fél, annak cselekedései igazságtalanok.”³

Ma a civilizált világban teljes kon-szenzus van abban a tekintetben, hogy a demokratikus rendszer alap-pillére a szabad sajtó. Ha nincsen szabad sajtó és nincsen független bíróság, akkor semmi nincsen. Hogy hol vannak a határok, az pedig nem oly egyszerű kérdés, mert a válasz

például függ a médium jellegétől is. Az általános megközelítés szerint viszont a korlátokat a közlés követ-kezményei, hatása, esetleg intenció-ja, illetve tartalma jelöli ki (ez utób-bi iskolapéldája pedig a náci beszéd tilalma). Az Egyesült Államokban és például Magyarországon a Súlyom-bíróság korai joggyakorlata az első-re, a német (és a strasbourgi) pedig a másodikra példa. Abban viszont a két iskola között nincs vita, hogy a korlátozásnak mindig kivételesnek kell lennie. De mondjuk szabad-e a nyomtatott, az online vagy a tudomán-yos sajtóban a NER-t a fasiszta, a náci vagy a kommunista rendsze-rekhez hasonlítani? Természetesen erre a kérdésre az alkotmányosság követelményét kielégítő válasz csak-is igenlő lehet. Ahogy John Milton és John Stuart Mill helyesen rámutat-tak, hogyha nincs szabad vita, nin-csen igazság sem.

Az másik kérdés, hogy ezeket a rendszerhasonlító analógiákat he-lyesnek tartjuk-e. E sorok írója történetesen nem tartja helyesnek. Sze-rintem ugyanis nem tekinthetünk el olyan apróságoktól, mint amilyen az, hogy míg a fasiszta, a náci és a kommunista rendszerek kivétel nél-kül terrorrendszerek voltak, addig a NER eddigi történetében nem így volt. Az államnak a gondolatbűnök-ke szembeni bűnüldöző tevékeny-sége terén az eltérések ugyancsak fontosak. A totalitárius rendszerek igazságszolgáltatása – ha gyakorta hamis köztérvényes vádakot állított is – nyíltan lesújtott a nép vagy a nemzet, illetve az Eszme ellenségei-re. A NER még nem totális, de au-toriter rendszere máig másként jár el, hatóságai a magyar történelem legkorruptabb intézményhalma-

elejtett mondat, akár konfabuláció is lehet. A haza bölcse ezt, legalábbis nyilvános fórumon, soha nem mondta. Amúgy jó mondat, mondhatta volna.

³ Kossuth még zempléni követként elmondott 1832. szeptember 5-i beszéde.

zaként sem átalják korrupcióval, anyagi visszaélésekkel megvádolni nemcsak politikai ellenfeleiket, a nekik kellemetlen személyeket vagy ezek csoportjait. Ennek egyik első, dermesztő és gyomorforgató példája az ún. korrupciós filozófusok elleni hatósági eljárások voltak. Amíg a fasiszták, a náci, a kommunista egyenes, addig a NER a demokratikus látszat néhány elemét fenntartó kerülő úton jár. A Stop Soros, amúgy ugyancsak büzőlő büntetőszabályaival, amelyekről máshol írtunk⁴, lényegében ugyanerre példa.

Nézetem szerint másként áll a helyzet a NER hecc- és revolver-sajtójával, amelyet sem működését, sem pedig szöfűzését tekintve nem lehet határozottan elkülöníteni, megkülönböztetni a náci, illetve a kommunista gyűlölet-újságírástól. Mert itt valószínűleg nincs, nem is képzelhető el kerülő, harmadik út. Lapjaikon a célkeresztbe került emberek ugyanúgy sújtja a nép és a nemzet megvetése, mint amit a kommunista és a náci lapok gyakorlatában megismerhettünk. Nemcsak a célszemélyt magát, de akár gyerekeit, házastársát, felmenőit is gyalázzák és vádolják válogatás nélkül morális, köztörvényes, politikai vá-

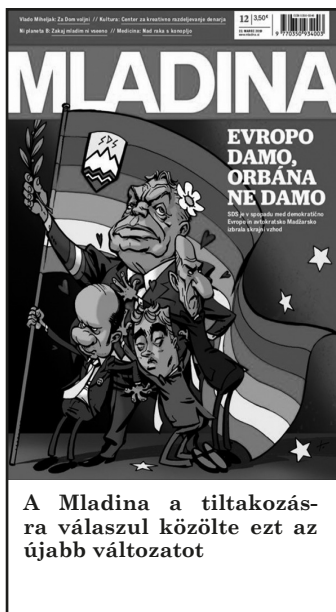
dakkal⁵. Egyik sajtórobotosuk szíves közlése szerint az e szövegeket előállító bérmunkások is szenvednek vagy legalább berzenkednek saját gyalázkodó szövegeik miatt, hiszen senki nem születik gazembernek:

„Jó, ma megírom én a vérhányást, de holnap és holnapután nem én csinálom.” Persze, és ez nem felmentés, nem a Holdról jött ide Orbán és rendszere. Itt Adynak először jó és erényes újságírónak kellett lennie, hogy aztán nagy költővé válhasson. Választói előtt az első magyarországi polgári választáson folytattak itt gyűlöletkampányt Petőfi Sándor ellen is, volt már nemzet-, vallás- és magyargyalázó Ady Endre, Babits Mihály,

József Attila, Szerb Antal, Radnóti Miklós, Spiró György, Kertész Imre, Petri György, Esterházy Péter. És ez csak, hm, úgynevezett példálózó felsorolás.

Katasztrófa politika

Aki a sajtószabadság elkötelezettjeként hazafiúi/honleányi érzelmek nélkül tekint a történetekre, mondhatná, hogy a magyar kormány megint önmagát sározta össze, azt kapta, amit megérdemelt. Ez ugyan igaz, de ez a kormány folyamatosan mindannyiunk bőrét viszi vásárra.

A Mladina a tiltakozásra válaszul közölte ezt az újabb változatot

⁴ <http://www.ekint.org/alkotmanyossag/2018-02-14/az-eotvos-karoly-intezet-gyorselemzese-a-stop-soros-torvenycsomagrol> <http://www.ekint.org/alkotmanyossag/2019-03-14/legyen-on-is-alkotmanybiro-kviz-es-elemzes-a-stop-sorosrol-szolo-ab-dontesrol>

⁵ A NER ebben az abszurdítás nem hivatalos világbajnoka. Az egyik, Hankiss Ágnes által vezetett, gyűlöletműhelyt Hamvas Béláról neveztek el. Igaz, Hamvas Béla életében sem volt éppen a szerencse fia.

A magyar történelem egyik legfontosabb tanulsága, hogy a nemzeti tragédiákat rendszerint megelőzte az ország nemzetközi tekintélyének le hanyatlása. Ne felejtjük el Mikszáth Kálmán szavait: „Szabad-e nekünk igazságtalanoknak lennünk, akiket csak az igazság tarthat fenn a fészkelődő népek soraiban?”

Orbán egész rendszere a hazugság párájában él. Csak ott virul. Látszatának a valóság ellensége. Sokan elfogadják a mutatványt, a büntetést; rajongják a kezét, mely bánt, kérve kérik, hogy migránsküzdelemmel, rezsivédelemmel, nyugdíjasoknak osztogatott filléres utalvánnyal si-

mogasson. Legyen általa minden jó! Tömegek érzik kötelezőnek a rajongást, szeretni azt, akitől félni kell (ezt nevezik Stockholm-szindrómának)⁶, és ez az oka annak, hogy a jelen pillanatra megfogytak már az igazságról szóló szövegek is, olvasói is. Alliterálva: hatalom és hazugság jegyesek, az eleven szellem hiánya, a valóság világából kiszakított hazugság milliónyi lelket sodor magával a mélybe. Az örvény sötétjébe.

⁶ Pálóczi Horváth Ádám 1813-ban nem hallott a Stockolm-szindrómáról, aztán mégis: „Tied vagyok, rabod vagyok, / megkötözött foglyod vagyok, / édesem.”

Szerzőink könyvei

